Štev. 27. V Ljubljani, 3. julija 1908. XLVIII. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Slovenskemu in istrsko-hrvatskemu učiteljstvu!

Od 9. do 14. avgusta t. l. bodo v Pragi dnevi slovanskega učiteljstva. Ta dan združi stostolpna zlata slovanska Praga zastopnike vsega slovanskega učiteljstva. Tja pohite od juga ponosni sinovi Dušana Silnega, bratje Bolgari od šumne Marice, bratje Hrvatje; svoje zastopnike pošlje silna Rusija, plemenita Poljska, tjagor pohitimo tudi mi Slovenci in istrski Hrvatje.

V skupnem delu si začrtamo pot, po kateri nam bode hoditi do boljše bodočnosti, procvit narodne prosvete in v dorbrobit učiteljskega stanu. Zavzeti nam bode treba stališče napram reakciji, ki preti svobodnemu razvoju ljudskega šolstva hujše in silnejše, kakor kedaj poprej.

„Zemský Ustředni Spolek Jednot Učiteljských v Král, Češkem“ je izvolil posebno shodno komisijo, ki se je lotila marljivo dela in prireja vse potrebno za shod. Sestavila je obširen progam, ki je bil priobčen v 21. št. „Učit. Tov. Na nas slovenskih in istrsko-hrvatskih učiteljih je, da povrnemo bratom Čehom z mnogobrojno udeležbo trud, ki ga imajo s prireditvijo kongresa.

V onih dneh se nam izpolni tudi želja, ki smo jo že dolgo gojili v svojih srcih. Vršil se bo ob tej priliki ustanovni občni zbor „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“. Več let smo delali na uresničenje te lepe ideje in naša učiteljska „Zaveza“ sme biti ponosna, da je prva sprožila to misel, ki se nam uresniči letos v zlati Pragi.

Dragi tovariši in mile tovarišice, v mnogobrojnem številu v Prago. Kdor količkaj more, naj se udeleži tega znamenitega shoda!

Vsak udeleženec **naj se nemudoma zglasi** pri podpisanem vodstvu in pošlje obenem 2 K prispevka za shod. Vodstvo mu preskrbi legitimacijo ter okrene vse potrebno glede vožnje in skupnega potovanja. Za informacijo naj so obrne vsakdo na podpisano vodstvo.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Predsednik: **L. Jelene.** Tajnik: **Drag. Česnik.**

Boj za slovensko ljudsko šolo.

Izredno važna odločba upravnega sodišča.

S pravo besnostjo uvajajo okrajni šolski sveti na Štajerskem s pomočjo deželnega šolskega sveta in raznih zavedenih krajnih šolskih svetov nemščino kot učni jezik na ljudskih šolah na slovenskem Štajerskem. Tako je tudi okrajni šolski svet mariborski dne 28. prosinca 1901 sklenil v petem razredu ljudske šole v Jarenini uvesti nemščino kot učni jezik. Nasproti temu sklepu se je uprla občina Jarenina. Pritožila se je najprvo na deželni šolski svet in dalje tudi na naučno ministrstvo, a brez uspeha. Deželni šolski svet štajerski kakor tudi naučno ministrstvo sta potrdila sklep okrajnega šolskega sveta. Na to se je občina Jarenina po svojem zastopniku dr. Radoslavu Pipušu, odvetniku v Mariboru, pritožila na upravno sodišče. V svoji pritožbi je poudarjal predvsem, da šolska oblastva nimajo pravice poljubno uvajati ta ali drugi učni jezik, ampak da so v tem oziru vezana na zakonita določila. Zakoni pa določujejo, da ni dopustno koga siliti k učenju drugega kakor maternega jezika, da pa je otrok, ki je po zakonu prisiljen obiskovati šolo, s tem prisiljen učiti se drugega jezika, ako se v dotični šoli v poučuje v drugem jeziku kakor v njegovi materinščini. Tudi činitelji, ki vzdržujejo šolo, kakor občine in deželni odbori, imajo v tem oziru le izjaviti svoje mnenje, a tudi njihovo mnenje ni odločilno in ne more biti odločilno za sklepe šolskih oblastev glede učnega jezika na ljudskih šolah. Zakon tudi ne pozna več učnih jezikov.

O tej pritožbi je upravno sodišče razpravljalo dne 21. rožnika 1907. Pismena razsodba se je izdala šele dne 16. velikega travna 1908 pod št. 5993 ex 1907. O pritožbi se je sklepalo v smislu § 8. ukaza vsega ministrstva z dne 22. velikega srpana 1907, št. 209 drž. zak., v posebnem za to sklicanem strokovnem senatu, da se zagotovi enotnost pravosodja. Razsodba ima torej tudi z a n a p r e j veljavo kot vodilo pri razsodbah upravnega sodišča v enakih zadevah.

Razsodba se glasi v bistvenem delu in v bistvenih razlogih tako-le:

Izbijano razsodilo (naučnega ministrstva, s katerim so se potrdili sklepi deželnega in okrajnega šolskega sveta) s e k o t z a k o n i t o n e u t e m e l j e n o r a z v e l j a v i.

Razlogi:

Državni šolski zakon z dne 14. velikega travna 1869, št. 62. drž. zak., določuje v § 3. svojega prvotnega besedila: „Na vsaki šoli obsegaj pouk naslednje učne predmete: veronauk, jezik, računanje itd. Obseg, v katerem naj se obravnavajo učni predmeti, se ravna po stopnji, na kateri stoji vsaka šola z ozirom na število njenih učnih sil. Ravno od tega je odvisno tudi, ali se pouk razširi tudi na druge tukaj neimenovane učne predmete.“

Začetek tega zakonitega določila in zveza njegovih ukrepov uvršča „jezik“ samo med učne predmete občnih ljudskih šol in izraža na ta način dobesedno, da je tukaj o jeziku govor izključno le kot o u č n e m p r e d m e t u poleg drugih učnih predmetov, predpisanih za ljudske šole, da torej tukaj „jezik“ ne pomeni nič drugega kakor j e z i k o s l o v j e v smislu jezikovnega poročila. Šele § 6. navedenega zakona, katerega besedilo še ni predrugačeno, omenja „učni jezik“ in ukazuje: „O učnem jeziku in o pouku v drugem deželnem jeziku odločuje v mejah, določenih po zakonih, deželno šolsko oblastvo, zaslišavši tiste, ki vzdržujejo šolo.“ Vsebina tega zakonitega določila ne določuje samo p r i s t o j n o s t i, ampak obsega tudi materialnopravne ukaze. To je čisto jasno glede pomnožitve učnih predmetov nasproti učnim predmetom, navedenim v § 3. tega zakona, ker se v tem zadnjem paragrafu ne dopušča drugi deželni jezik kot učni predmet. Isti pomen materialnopravnega ukaza ima pa tudi določilo o učnem jeziku, ker je o njem govor v določilu, ki je drugemu brezdvomno materialnopravnem določilu prirejeno in zvezano z veznikom „in“ in izraženo v eni sapi s tem določilom, torej brez dvoma v tistem smislu in ker v zakonu drugod nikjer ni ukaza o učnem jeziku. Materialna vsebina pristojnosti, ki jo odkazuje § 6. omenjenega zakona deželnemu šolskemu oblastvu, obsega določevanje „učnega jezika in poučevanje v drugem deželnem jeziku“.

Ker stavi zakon učnemu jeziku nasproti „poučevanje v d r u g e m deželnem jeziku“, in ker se tiče določilo § 6. istega predmeta kakor § 3., to je ljudske šole (kot enote), ne pa posameznih razredov ljudske šole, tedaj hoče zakon brez dvoma določiti, da je deželnemu šolskemu oblastvu pridržana pravica določiti „učni jezik“ za vsako l j u d s k o š o l o, torej i s t i učni jezik za isto ljudsko šolo. Ostala vsebina § 6. izključuje tudi mnenje, da znači beseda „učni jezik“ (Unterrichtssprache) sama zase in tudi brez zveze z ostalim besedilom samo vrsto (genus), da torej število učnih jezikov, dopustnih na isti ljudski šoli, ni določeno. V nasprotnem slučaju bi tudi ne bilo smelo biti govora o poučevanju „v drugih deželnih jezikih“. O d r u g e m deželnem jeziku je jezikovno in logiško pravilno mogoče le tedaj govoriti, ako je bil že govor o gotovem deželnem jeziku, namreč o deželnem jeziku, ki je že učni jezik, torej le, če se misli na e n deželni jezik kot učni jezik in če se

LISTEK.

Spevoigra: Slava cesarju Francu Jožefu I.

Zdi se mi, da je dobro, če imenovani spevoigri dodam nekoliko pojasnil glede uprizoritve. Ker v sami knjigi ni bilo mogoče, storim to tem potem.

Pri nas v Kamniku uprizorimo spevoigro 5. in 12. julija, in sicer docela tako, kakor je tiskana. Izpustil sem samo predigro ker igra nekaj podobnega tukajšna mestna godba, ki svira tudi med pavzami.

Vojaki-dečki so uniformirani kolikor mogoče enako. Iz papirja se jim lahko narede enake „čake“, iz lesa ali lepenke se izrežejo puške in sable. Obleka pa je lahko različna o kroju, da imajo le vsi, recimo, kratke ali dolge hlače, črne ali svetle nogavice, črne črevlje, itd. To ne provzroči skoro nikakih stroškov.

Pri drugem delu lahko nastopajo učenci nekostumirani. Lahko pa so oblečeni pri skupini „Znanost in umetnost“ v profesorje, umetnike itd., pri skupini „Šola“ poidejo na oder s tablicami, knjigami, pri skupini „Promet“ kot kmetje, poštarji, železničarji, obrtniki itd. in „Sirote“ pa si obvežejo lahko glavo, noge itd. Pri zadnjem delu tudi ni neobhodno potrebno nastopati v narodnih nošah. Sicer pa tudi to ni težko. Seveda je nemogoče nabaviti si pristnih narodnih noš, vendar pa se z malimi stroški ureže doma iz morda že nerabnih oblek vsaj kaj takega, kar je podobno narodni noši. Slike narodnih noš se pa lahko dobe. Zadostuje pa tudi že, ako eden izmed vsake skupine nosi v roki zastavico z narodnimi barvami iste skupine. Zastavice se narede lahko iz barvastega papirja. Lepše je, ako se nosijo pred skupinami deželni grbi, ki so tudi jako ceno. 22 lepo izdelanih grbov stane komaj do 15 K. Dobe se pa tudi pri nas na posodo, kakor tudi druge dekoracijske potrebščine, ako bi jih kdo, ki namerja uprizoriti igro, res ne mogel sam nabaviti. Živo sliko ob koncu pa si vsakdo sestavi lahko po svojem okusu.

Spevoigro je lahko uprizoriti s harmonijem, klavirjem ali brez spremljevanja. Poje se lahko enoglasno ali večglasno. Pri zadnji skupini more odpasti tudi brez skrbi vsako spremljevanje skupin z godbo. Kdor ne bi mogel uprizoriti cele spevoigre, naj si jo okrajša po svoje, ker celota ne trpi mnogo na tem. Mogoče je uprizoriti celo posamezne dele, kakor n. pr. prvi del itd. Spevoigra je sicer napisana v prvi vrsti za letošnje leto, a uprizoriti se da z nekoliko izpremembami ob priliki vsake patrijotiške slavnosti tudi drugikrat. Stroškov skoro ni drugih kakor nabava partiture in besedil.

Za slučaj, da bi ne bilo dobiti igralca na harmonij ali klavir in bi si ga želeli, priskočim tudi jaz. Tudi postrežem rad z natančnejšim pojasnilom glede uprizoritve.

Kakor že omenjeno, uprizorimo pri nas spevoigro 5. in 12. julija ob 5. uri popoldne v dvorani „Gasilnega doma“

Tem potom vabi tudi naše učiteljstvo vse tovariše, ki se za prireditev zanimajo, v Kamnik, posebno pa pričakujemo udeležbe iz domačega-kamniškega-okraja.

Učiteljstvu kamniškega okraja pa še posebej naznanjam, da 15. julija, na dan okr. učit. zborovanja, spevoigre še tretjikrat ni nikakor mogoče uprizoriti zaradi velikih zaprek.

E m i l A d a m i č, učitelj.

† Anton Kovačič.

Dne 21. junija je v Sevnici umrl upokojeni nadučitelj tovariš Anton Kovačič.

Rajni se je porodil l. 1841. pri Sv. Emi na Štajerskem, kjer je tudi pričel svoje delovanje kot pomožni učitelj. L. 1866. je dobil službo na Koroškem in je tukaj ostal do svojega upokojenja. Bil je 11 let učitelj-voditelj v Melbičah, potem 5 let nadučitelj v Žabnicah in od l. 1882.—1902. nadučitelj pri Sv. Jakobu v Rožni dolini. Koroškim rojakom je dal vse svoje moči. Samo učitelj se žrtvuje tako. Ali ga je ohranil v spominu narod?

Zaradi bolehnosti je pred šestimi leti stopil v pokoj in se naselil v Sevnici, kjer si je kupil hišo z lepim vrtom. S cvetjem je obsipal svoje stare dni, da je gledal tako vedno okrog sebe sliko svojega življenja.

Iz mnogih pohvalnih pisem je razvidno, da je bil tovariš Kovačič izboren učitelj; bil je pa tudi vrl narodnjak, ki si je med slovenskimi Korošci pridobil veliko zaupanje in mnogo zaslug. Po njegovem odhodu iz Št. Jakoba je ondotna šola, edina slovenska na Koroškem, razpadla v nemško in utrakvistično.

Ko je padel vojak, pa je padla tudi trdnjava.

Dobremu tovarišu blag spomin!